

Ο Δημόσιος Τομέας σε ρόλο κλειδί για το Περιβάλλον!

Ένα παράδειγμα από τις ΗΠΑ και η αλλαγή φιλοσοφίας της ΕΕ

Έτσι, παρά τα όσα αναφέρθηκαν παραπάνω και που αποτελούν την ευρέως διαδεδομένη πεποίθηση, αξίζει να δούμε το παράδειγμα μιας άλλης οπτικής: Το πώς χειρίζονται οι δυο διαφορετικές σχολές το θέμα «Δημόσιο και περιβάλλον-ο καταλυτικός ρόλος του δημόσιου στην φιλοπεριβαλλοντική αγορά». Στις 'φιλελεύθερες' κατά τα άλλα Ηνωμένες Πολιτείες δε διστάζουν να υποχρεώσουν το δημόσιο να προμηθεύεται φιλοπεριβαλλοντικά προϊόντα. Χαρακτηριστικό παράδειγμα τα προϊόντα με τη σήμανση ενεργειακής εξοικονόμησης. Για τις ΗΠΑ αυτή η σήμανση ακούει στο όνομα Energy Star και καλύπτει μια πολύ ευρεία γκάμα προϊόντων και υπηρεσιών. Σε πολλές περιπτώσεις λοιπόν, η υποχρέωση για σήμανση Energy Star υιοθετήθηκε ως υποχρέωση για τις προμήθειες του Δημοσίου τομέα. Όπου αυτό εφαρμόστηκε, διαπιστώθηκε ότι έδρασε καταλυτικά στην προώθηση των ενεργειακά αποδοτικών προϊόντων στην αγορά αλλά και στη συνεχή βελτίωσή τους. Και ακούγεται λογικό, καθώς ο δημόσιος τομέας είναι ένας πολύ μεγάλος και σημαντικός πελάτης που αντιπροσωπεύει μεγάλο κομμάτι της αγοραστικής δύναμης. Έτσι οι προμηθευτές έχουν πολύ ισχυρό κίνητρο να διαγωνισθούν για να προσφέρουν ανταγωνιστικά προϊόντα σύμφωνα με τις προδιαγραφές αυτές, διεκδικώντας αυτό το μεγάλο κομμάτι της πίτας της αγοράς, που λέγεται 'Δημόσιες Προμήθειες'.

Από την άλλη, στην Ευρωπαϊκή Ένωση, αυτή η λογική της υποχρέωσης για προδιαγραφές ενεργειακής εξοικονόμησης ή και άλλου περι-

Έχουμε συνηθίσει τον τελευταίο καιρό, να ακούμε για τις πρωτοπόρες πρωτοβουλίες και δράσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) σε ό, τι αφορά το περιβάλλον. Και πράγματι είναι πολλοί οι τομείς στους οποίους η ΕΕ πρωτοστατεί και στους οποίους σπρώχνει τα πράγματα προς τα εμπρός. Χαρακτηριστικότερο όλων το Πρωτόκολλο του Κιότο, όχι ως απλή υιοθέτηση, αλλά ως συνειδητή και ουσιαστική προώθησή του, εντός και εκτός ευρωπαϊκών συνόρων. Και βεβαίως, με κυρίαρχο τον ρόλο της ΕΕ στην προσπάθεια να πεισθούν και να συμμετάσχουν στο Πρωτόκολλο και οι χώρες της μεγαλύτερης παραγωγής αερίων του θερμοκηπίου, οι ΗΠΑ, η Κίνα, η Ινδία. Πέρα από το Πρωτόκολλο του Κιότο, η Ευρώπη πρωτοπορεί και σε άλλους τομείς που σχετίζονται με το περιβάλλον, όπως η ανάπτυξη των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας, με κυριότερη την αιολική και τη φωτοβολταϊκή. Για το μεγαλύτερο μέρος των δράσεων της, η προσέγγιση της Ευρώπης στο θέμα 'φροντίζουμε το περιβάλλον, ωθούμε τις σχετικές τεχνολογίες' έχει έντονα νομοθετικό-κανονιστικό χαρακτήρα, μέσα από Οδηγίες και Κανονισμούς.

Από την άλλη, στην αντίπερα όχθη του Ατλαντικού, οι πρωτοπόρες σε πολλά θέματα τεχνολογίας και καινοτομίας Ηνωμένες Πολιτείες, μοιάζουν να μη δείχνουν την ίδια περιβαλλοντική ευαισθησία σε ό, τι αφορά το πρωτόκολλο του Κιότο, και γενικότερα να μη συμπαθούν νομοθετικές ρυθμίσεις και δεσμεύσεις του είδους. Επικρατεί η άποψη ότι ακολουθούν ένα πιο "φιλελεύθερο" μοντέλο προσέγγισης και σε αυτόν τον τομέα, με ό, τι καλό ή κακό αυτό συνεπάγεται. Ωστόσο είναι σκόπιμο να μη παγιδευόμαστε σε μύθους....

Κείμενο:Λιάνα Γούτα

βαλλοντικού χαρακτήρα στις δημόσιες προμήθειες, ήταν μέχρι πρόσφατα ένα θέμα ταμπού. Ένα θέμα που δε τολμούσε και δεν ήθελε να το αγγίξει, αλλά αντίθετα το άφηνε στην ευχέρεια των Κρατών Μελών (παράδειγμα η Αγγλία που προχώρησε μόνη της στην υιοθέτηση τέτοιων ρυθμίσεων). Το εντυπωσιακό είναι ότι το ταμπού αυτό παρέμενε, μολοντί σε επίσημα κείμενά της, η ΕΕ διατύπωνε ρητά τη διαπίστωση ότι τέτοιες πρακτικές για τις δημόσιες προμήθειες αποτέλεσαν για τις ΗΠΑ το σημείο κλειδί και τον μοχλό για την ταχύτερη διείδυση και εξάπλωση ενεργειακά αποδοτικών προϊόντων στην αγορά.

Το θέμα της υποχρέωσης των δημοσίων συμβάσεων για κριτήρια ενεργειακής απόδοσης ανακινήθηκε λοιπόν και ξαναμπήκε στο τραπέζι των συζητήσεων της ΕΕ, μόλις πριν από λίγους μήνες, με αφορμή την αναθεώρηση του ευρωπαϊκού Κανονισμού Energy Star, ο οποίος αφορά στην σήμανση ενεργειακής απόδοσης για τις συσκευές γραφείου. Σε μια τέτοια κατηγορία προϊόντων όπως είναι ο εξοπλισμός γραφείου, είναι σαφές ότι το μερίδιο της αγοράς που αντιστοιχεί στις προμήθειες του Δημοσίου Τομέα είναι πολύ σημαντικό.

Και είναι μόλις πριν από λίγους μήνες που Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Κομισιόν και Συμβούλιο

συμφώνησαν για πρώτη φορά στην ιστορία της ΕΕ να υποχρεώσουν το Δημόσιο να προμηθεύεται ενεργειακά αποδοτικό -και άρα φιλοπεριβαλλοντικό- εξοπλισμό γραφείου (υπολογιστές, εκτυπωτές, φωτοτυπικά κλπ) για ένα ύψος διαγωνισμού και πάνω.

Η αρχική άποψη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (Κομισιόν) και του Συμβουλίου πολύ περισσότερο, ήταν ότι δεν είναι δυνατό να μπει ένας τέτοιος όρος για τις δημόσιες συμβάσεις του κάθε Κράτους Μέλους και το αποτέλεσμα της συζήτησης φαινόταν μάλλον προδιαγεγραμμένο. Χρειάστηκαν πολλές συζητήσεις, διαφωνίες και ζυμώσεις για να αποδειχθεί τελικά ότι η υιοθέτηση τέτοιων κριτηρίων ως υποχρέωση για τις δημόσιες συμβάσεις, δεν προσέκρουε σε κάποιο νομικό εμπόδιο του ευρωπαϊκού δικαίου, αλλά αποτελούσε απλώς ένα ταμπού.

Ωστόσο σήμερα, που πλέον η ενεργειακή εξοικονόμηση αποτελεί το πρώτο όπλο για την βέλτιστη διαχείριση της ενέργειας, για την καταπολέμηση της ενεργειακής εξάρτησης αλλά και για την μάχη κατά της αλλαγής του κλίματος, δεν είναι δυνατό να παραμένουμε προσκολλημένοι σε παλιές πρακτικές χωρίς λογική. Αντιθέτως έχουμε πολύ ισχυρό κίνητρο να αναθεωρήσουμε εξαρχής την οπτική γωνία πολλών πραγμάτων.

Αυτό το Δημόσιο που έχουμε συνηθίσει και κουραστεί να το βλέπουμε ως πηγή προβλημάτων και ταλαιπωρίας στις καθημερινές μας συναλλαγές, θα μπορούσαμε επιτέλους να το δούμε ως παράδειγμα προς μίμηση, ως μοχλό που να σπρώχνει τα πράγματα προς τα εμπρός, σύμφωνα με τα ζητούμενα της σύγχρονης εποχής. Είναι καιρός πια....

Τελικά, στο κείμενο του Κανονισμού της 15-1-08, για την εφαρμογή του Energy Star για τον εξοπλισμό γραφείου στην Ευρωπαϊκή Ένωση, υιοθετήθηκε μια μικρή φράση «...η Επιτροπή και άλλα κοινοτικά όργανα καθώς και οι κεντρικές κυβερνητικές αρχές.....ορίζουν προδιαγραφές ενεργειακής απόδοσης που θα είναι τουλάχιστον εξίσου αυστηρές με τις κοινές προδιαγραφές του Energy Star, για τις συμβάσεις δημοσίων προμηθειών που πληρούν τα κατώτατα όρια του άρθρου 7 της Οδηγίας 2004/18/ΕΚ...».

Μια μικρή φράση, που ωστόσο σηματοδοτεί μια σημαντική στροφή και αλλαγή μιας ολόκληρης φιλοσοφίας. Γιατί πλέον έτσι ανοίγει η πόρτα για την υιοθέτηση και άλλων προδιαγραφών που σχετίζονται με την ενεργειακή εξοικονόμηση ή και άλλες περιβαλλοντικές επιδόσεις και καταρρίπτεται ο μύθος ότι κάτι τέτοιο δε μπορεί να επιβληθεί από την ΕΕ στα κράτη μέλη.

Το όφελος αναμένεται να είναι μεγάλο. Και οι λόγοι είναι πολλοί. Ιδιαίτερα σήμερα που οι διαπιστώσεις για τα ενεργειακά και περιβαλλοντικά προβλήματα είναι τέτοιες που επιβάλλουν άμεσες, τολμηρές και γενναίες πρωτοβουλίες. Αυτές οι ίδιες διαπιστώσεις που οδήγησαν την Ευρωπαϊκή Ένωση να υιοθετήσει τους δεσμευτικούς στόχους για 20% μείωση των αερίων του θερμοκηπίου, 20% εξοικονόμηση ενέργειας και 20% διεύθυνση των Ανανεώσιμων Πηγών Ενέργειας μέχρι το 2020. Στόχοι φιλόδοξοι που μπορούν να επιτευχθούν, αλλά απαιτείται βούληση και δέσμευση από όλους.

Αυτούς τους συνολικούς ευρωπαϊκούς στόχους θα κληθούν να πετύχουν μέσα από τους επιμέρους δικούς τους στόχους τα Κράτη Μέλη. Και τα Κράτη Μέλη με τη σειρά τους θα πρέπει να ενεργοποιήσουν και να κατευθύνουν προς αυτή την κατεύθυνση όλες τις δυνάμεις του ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

Σε αυτή την προσπάθεια της ενεργειακής εξοικονόμησης και της περιβαλλοντικής προστασίας, ο ρόλος του Δημοσίου τομέα μπορεί να είναι καταλυτικός. Τα επιχειρήματα πολλά...

Πρώτο και βασικότερο, το ζήτημα της ηθικής υποχρέωσης. Και μάλιστα ηθική υποχρέωση για δυο λόγους:

Πρώτον, γιατί αυτό που το δημόσιο ζητά από τις επιχειρήσεις, τους μικρούς και μεγάλους καταναλωτές, τον κάθε έναν από εμάς, πρέπει φυσικά να το εφαρμόσει πρώτα στα δικά του 'χωράφια'!... Όπως ζητά από μας να περιορίσουμε την κατανάλωση του ηλεκτρικού ρεύματος, τιμολογώντας μας τόσο περισσότερο όσο αυξάνει η κατανάλωσή μας, έτσι και το ίδιο το Δημόσιο οφείλει να φροντίσει να περιορίσει τη δική του κατανάλωση,

π.χ. επιλέγοντας εξοπλισμό που καταναλώνει λιγότερο.

Και δεύτερον, τη στιγμή που το Δημόσιο διαχειρίζεται χρήματα του κάθε φορολογούμενου πολίτη, η διαχείριση και η αξιοποίηση αυτού του χρήματος οφείλει να γίνεται με σεβασμό στις κοινωνικές και περιβαλλοντικές απαιτήσεις και απαντώντας στις δεδομένα και τις νέες προκλήσεις της εποχής. Η αειφορία και η βιώσιμη ανάπτυξη είναι δικαίωμα και μείζον ζητούμενο όλης της κοινωνίας και με βάση αυτό πρέπει να καθορίζονται και να αποφασίζονται πλέον όλες οι δράσεις, μικρές και μεγάλες.

Με καθαρά οικονομικούς όρους, το όφελος αποτιμάται με εξοικονόμηση χιλιάδων ευρώ/έτος στον λογαριασμό του ηλεκτρικού ρεύματος. Οι δημόσιες προμήθειες δε πρέπει πλέον να στηρίζονται μόνο στο αρχικό κόστος αγοράς, αλλά να συνηγορούν και το κόστος λειτουργίας ενός εξοπλισμού σε όλο το χρόνο ζωής του. Το οικονομικό όφελος είναι σε πρώτο επίπεδο όφελος για τον ίδιο τον οργανισμό που υιοθετεί τέτοια κριτήρια αφού μειώνει το λειτουργικό του κόστος. Σε δεύτερο επίπεδο είναι όφελος και για την εθνική οικονομία, καθώς μειώνει την απαίτηση για ενέργεια σε μια χώρα όπως η Ελλάδα που βασίζει την ενέργειά της κατά 70% σε εισαγόμενα καύσιμα.

Πέρα από τα ζητήματα ηθικής υποχρέωσης που αναφέραμε παραπάνω, υιοθετώντας τέτοιες πρακτικές, το Δημόσιο δίνει και «το καλό παράδειγμα». Επικοινωνεί προς τον πολίτη τις νέες τάσεις, τα οφέλη, τον σκοπό, διαδίδει την πληροφορία. Ο πολίτης δεν ακούει μια απλή σύσταση και προτροπή, δεν υφίσταται μια υποχρέωση δια του νόμου, αλλά μπορεί να δει την εφαρμογή και τα οφέλη της. Ας σκεφτούμε το χαρακτηριστικό παράδειγμα μιας εκκλησίας σε μια κωμόπολη της Αυστρίας, όπου εφαρμόστηκαν τεχνικές για να γίνει το κτίριο ενεργειακά αυτόνομο. Το όφελος της εφαρμογής σε αυτό το κτίριο δεν είναι μόνο η αποτίμηση της δικής του ενεργειακής εξοικονόμησης σε ευρώ/έτος, αλλά πολύ σημαντικότερο είναι η ενημέρωση και το παράδειγμα που δίνει σε όλους τους ενορίτες για το καινούριο, η διάδοση της πληροφορίας, το πολλαπλασιαστικό όφελος που δημιουργεί. Αν βλέπουμε μια εκκλησία να μη καταναλώνει ούτε ένα ευρώ για θέρμανση ή ψύξη, γιατί να μη ενδιαφερόμαστε να εφαρμόσουμε το ίδιο και στο σπίτι μας? Το κίνητρο είναι μεγάλο για όλους.

Και φυσικά, ένα από τα ισχυρότερα επιχειρήματα του ρόλου του Δημοσίου τομέα είναι αυτό που αναφέραμε στο ξεκίνημα : η δύναμη του να διαμορφώνει την αγορά. Για τους κατασκευαστές και τους προμηθευτές αποτελεί τον «νούμερο

ένα» πελάτη. Έτσι, οι προδιαγραφές του Δημοσίου μπορούν να κινήσουν την αγορά, να δημιουργήσουν έναν κύκλο εργασιών, να κάνουν τους προμηθευτές και τους κατασκευαστές να κινηθούν γρήγορα και να προσφέρουν νέα προϊόντα, πιο αποδοτικά, πιο φιλικά προς το περιβάλλον. Όπου έχει εφαρμοσθεί κάτι τέτοιο, υπήρξε μια ταχύτατη ανταπόκριση των προμηθευτών και κατασκευαστών, αλλά και μια γρήγορη προσαρμογή όλης της αγοράς προς τις νέες κατευθύνσεις.

Με αυτές τις σκέψεις λοιπόν, φέτος τον Οκτώβριο, ακούσαμε με πολύ ενδιαφέρον τον κ. Σιούφα, λίγες μέρες αφότου ανέλαβε τα καθήκοντά του ως Πρόεδρος της Βουλής, να προτείνει τα επόμενα αυτοκίνητα των Βουλευτών να είναι υβριδικά. Και φυσικά το όφελος μιας τέτοιας πρότασης δεν αφορά τα 300 μόνο βουλευτικά αυτοκίνητα, αλλά όπως είπαμε, είναι πολλαπλασιαστικό.

Αντίστοιχα μια ανάλογη πρόταση διατυπώθηκε επίσης από τον κ. Σιούφα για ένα νέο ενεργειακά αυτόνομο κτίριο της Βουλής.

Φαίνεται πως η θητεία του κ.Σιούφα στο Υπουργείο Ανάπτυξης του άφησε το... «οικολογικό και ενεργειακό της αποτύπωμα».

Αν κάνουμε τώρα την υπόθεση ότι όλα τα νέα κτίρια του Δημοσίου θα κατασκευάζονται στο εξής με αυτό τον στόχο, της ενεργειακής αυτονομίας, σκεφτείτε πόσο μεγάλη αγορά θα δημιουργούσε κάτι τέτοιο? Πόση τεχνογνωσία θα έδινε στις εταιρίες κατασκευής, πόσο από το κατανοητό θα γινόταν στο μέσο έλληνα πολίτη το τι σημαίνει ενεργειακή εξοικονόμηση, βιοκλιματική αρχιτεκτονική, Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας κλπ, κλπ?

Η αντίστοιχα αν όλα τα αυτοκίνητα του Δημοσίου τομέα, των αστικών συγκοινωνιών, της τοπικής αυτοδιοίκησης, γίνονταν «πιο πράσινα»...

Και πολλά άλλα....

Γιατί, πολλά παραδείγματα θα μπορούσαμε να αναφέρουμε από πολλούς διαφορετικούς τομείς, αφού το Δημόσιο δεν είναι κι αυτό παρά ένας πολύ μεγάλος καταναλωτής.

Σε ό,τι αφορά τον εξοπλισμό γραφείου που αναφέραμε ως παράδειγμα, ο Κανονισμός της ΕΕ υποχρεώνει πλέον τις δημόσιες προμήθειες από κάποιο ύψος κι επάνω να βάζουν κριτήρια ενεργειακής εξοικονόμησης. Με αυτή τη νομοθετική ρύθμιση σε αυτόν τον τομέα, το Δημόσιο θα παίξει τον καταλυτικό του ρόλο.

Μετά από κάποια χρόνια, αυτή η λογική της υποχρέωσης μπορεί να επεκταθεί και σε άλλα κείμενα νομοθεσίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για άλλους τομείς ή ίσως και για όλους. Αλλά ως τότε, θα πρέπει αλήθεια να περιμένουμε την επιβολή δια των Κανονισμών, Οδηγιών κλπ? Η

μήπως θα πρέπει να περιμένουμε μεμονωμένες ιδέες όπως αυτές οι σημαντικές προτάσεις του Προέδρου της Βουλής, που όμως είναι άγνωστο αν θα υλοποιηθούν?

Με τιμές πετρελαίου που χτυπάνε τα 110 \$/βαρέλι, με την ιλιγγιώδη ενεργειακή εξάρτηση της χώρας μας κατά 70% από εισαγόμενα καύσιμα, με τις φτωχές μας επιδόσεις στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα, μάλλον δε πρέπει να περιμένουμε άλλο. Μάλλον πρέπει να κινηθούμε προς τα εμπρός το ταχύτερο δυνατό. Αυτά που αναγνωρίζονται ως καλές πρακτικές, ας τα πάρουμε και ας τα εφαρμόσουμε όσο γίνεται νωρίτερα. Τέτοιες πρωτοβουλίες μπορούν να ξεκινήσουν όχι μόνο για το Δημόσιο σε επίπεδο κράτους και κεντρικής διοίκησης, αλλά και σε περιφερειακό και σε τοπικό επίπεδο. Τι πιο ελκυστικό για έναν Δήμο να υιοθετήσει τέτοιες πρακτικές για όλα τα κτίρια του, για τον στόλο των οχημάτων του, για τον εξοπλισμό που προμηθεύεται? Και να το κάνει «σημαία διαφήμισης» προς τα έξω. Θα ωφεληθεί και οικονομικά και επικοινωνιακά. Αλλά το κυριότερο, θα δημιουργήσει παράπλευρες ωφέλειες για όλη την τοπική κοινωνία.

Αυτό το Δημόσιο που έχουμε συνηθίσει και κουραστεί να το βλέπουμε ως πηγή προβλημάτων και ταλαιπωρίας στις καθημερινές μας συναλλαγές, θα μπορούσαμε επιτέλους να το δούμε ως παράδειγμα προς μίμηση, ως μοχλό που να σπρώχνει τα πράγματα προς τα εμπρός, σύμφωνα με τα ζητούμενα της σύγχρονης εποχής. Είναι καιρός πια....

Βιογραφικό Σημείωμα

Η Λιάνα Γούτα είναι χημικός μηχανικός. Εργάζεται επί σειρά ετών στα Ελληνικά Πετρέλαια. Διετέλεσε σύμβουλος για τα θέματα Βιομηχανίας, Ενέργειας, Περιβάλλοντος και Ανάπτυξης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου. Στις πρόσφατες εκλογές ήταν υποψήφια βουλευτής με τη ΝΔ στην Α' Θεσσαλονίκη.